

Отже, наказне провадження викликає досить суперечливі наукові коментарі, а з приводу його сутності, механізму функціонування та інших істотних рис у науковій літературі єдності немає. Важливо, що процесуальна наука звертається до наказного провадження із значною кількістю зауважень. Тому пропозиції запровадження його аналогів у цивільному процесі повинні супроводжуватись оцінкою основних проблем та пропозиціями щодо шляхів їх вирішення з тим, щоб не приносити в господарський процес завідомо неефективних моментів або підстав для зловживань.

Список використаних джерел:

1. Дяченко С. В. Поняття наказного провадження. *Сучасні питання економіки і права*, 2014. Вип. 1. С. 117-120.
2. Колосова О. О. Наказне провадження як спрощений вид цивільного судочинства. *Право і суспільство*, 2013. № 3. С. 151-158.
3. Лист Верховного Суду «Практика розгляду судами цивільних справ у наказному провадженні» від 01.07.2007 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014740-11#Text>.
4. Андрушко А. В., Білоусов Ю. В. Цивільний процес. Київ: Прецедент, 2006. 293 с.
5. Бичкова С. С., Бірюков І. А. Цивільне процесуальне право України. Київ: Атіка, 2009. 760 с.
6. Джепа Ю. А. Поняття та особливості наказного провадження за Господарським процесуальним кодексом України. *Науковий вісник публічного та приватного права*, 2018. Вип. 3. С. 66-70.
7. Кісель В. Й. Наказне провадження як спрощений вид цивільного судочинства. Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (м. Одеса, 8 квітня 2016 року). Одеса, 2016. С. 58-60.

Легка Ю.,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Поліщук М. Г.,

доцент кафедри

цивільно-правових дисциплін

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ РЕЄСТРАЦІЇ НАРОДЖЕННЯ ТА СМЕРТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Через військовий стан питання документування смерті фізичної особи набуло іншого порядку. При такій ситуації в країні гине велика кількість людей, але не зареєстрований факт їхньої смерті через те, що органи державної влади просто не мають доступу до тих населених пунктів, де ведуться бойові дії, або які де-факто окуповані.

Щодо питання народження дітей в умовах воєнного стану, то воно регулюється наказом Міністерства охорони здоров'я, і ним передбачено, що за умови відсутності можливості про народження медичним працівником медичного свідоцтва, медичний працівник повинен виписати лише довільну довідку, яка встановлює факт народження. Але, треба її виписати в двох примірниках без печатки, але вона все одно буде прирівняна до свідоцтва про народження.

Окрім цього, також можливо підтвердити факт народження дитини поза закладом охорони здоров'я за таких умов: лікар заповнить свідоцтво, коли проведе огляд жінки, яка народила дитину, та саму дитину й за умов наявності в первинно-обліковій документації жінки, що підтверджує факт її вагітності.

Законом передбачено спрощену процедуру встановлення факту народження та смерті для частин Донецької, Луганської областей, Автономної Республіки Крим, окупованих до 24 лютого 2022 року. Та на разі такий перелік ТОТ визначається рішеннями Ради національної безпеки та оборони України, який ввів президент України своїм указом.

Застосування положень статті 317 ЦПК України до вище перелічених випадків залишається на розсуд судді. В багатьох випадках виходить, о родичі не можуть отримати ніякого медичного документу про народження або смерть в містах бойових дій. Тоді виходить, о фактами виступають покази свідків, фотографії з місць поховань тощо.

На сьогоднішній день, щоб встановити факт смерті на ТОТ необхідно звертатися до суду. Розглянемо судову практику:

В травні 2022 року судом м. Дніпро за заявою дочки було встановлено факт смерті її батьків в місці бойових дій в м. Маріуполь. Факт смерті був визнаний на підставі листів сусідів та знайомих про поховання. При цьому, судом не було застосовано статтю 317 ЦПК України, бо Верховна Рада України на той момент не визнала м. Маріуполь окупованою територією.

Проте в деяких випадках у задоволенні заяв про факт смерті на територіях, де ведуться бойові дії, суди відмовляють, вважаючи, що дана стаття не може застосовуватися [2].

За вище перелічених умов, коли тисячі людей гинуть і їх ховають в братські могили, а активні бойові дії тривають і далі, варто тоді розглянути також судовий порядок визнання осіб померлими або безвісті зниклими за особливих умов. То тоді визнання особи померлою визначається в судовому порядку, якщо немає ніяких відомостей де вона перебувала останні три роки. А якщо особа пропала безвісті через воєнні дії то її можна оголосити померлою після спливу вже двох років після дня закінчення бойових дій. Існують випадки, коли суд швидше приймає рішення про факт смерті, але не раніше спливу шести місяців [1].

Особа, стосовно якої не існує достовірних даних про смерть, може визнатися лише особою, зниклою безвісті. Але визнання такої особи обмежує коло прав її родичів та близьких осіб. Водночас довгі строки, які передбачаються законом, можуть перешкоджати реалізації інших прав родичів.

Таким чином, законодавчі зміни щодо встановлення факту народження або смерті в судовому порядку як підстава державної реєстрації народження або смерті на тимчасово окупованих територіях беззаперечно є позитивними. Однак така процедура надалі призводить до перезавантаження судової системи та відділів державної реєстрації актів цивільного стану [5]. Вона вимагає створення додаткових документів для заявників та часових, фінансових витрат. В свою чергу, невизначеність правового режиму щодо територій, які знаходяться під контролем російської армії після 24 лютого 2022 року призводить до різного правозастосування судами, а отже, впливає на реалізацію українцями своїх прав[4].

За таких умов важливо вжити заходів до невідкладного оновлення та/або внесення змін до законодавства щодо запровадження адміністративної процедури державної реєстрації актів цивільного стану, що відбулися на тимчасово окупованій території України, територіях, які контролюються російською армією. Метою має бути забезпечення спрощеного адміністративного порядку проведення державної реєстрації народження або смерті, а також реєстрації (розірвання) шлюбу. Зазначений процес вже розпочато в межах робочої групи Мінреінтеграції з питань запровадження адміністративної процедури державної реєстрації актів цивільного стану, що відбулися на тимчасово окупованій території України, до якого залучені експерти.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. № 30. Ст. 141.
2. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21. Ст. 135.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356.
4. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 27.07.2022 р. № 2398-VI. Голос України. 2010. № 137. Ст. 509.
5. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 22. Ст. 981.
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004-Text.
7. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021-Text.